Coperta:
Valentin Dan

Pe coperta 1:
***Deisis* athonit**
de la Stravronikita

Titlul original:
Théologie de la sexualité.
Le sens de la distinction du masculin et du féminin
(hétérosexualité et homosexualité).
Essai d'une interprétation chrétienne
de la question homosexuelle

Editura Christiana – Şos. Pantelimon 27, sector 2,
Bucureşti 021591; tel./fax: 021/2520517;
e-mail: chr@mediasat.ro
Consilier editorial: **Gabriela Moldoveanu**
Director literar: **Răzvan Codrescu**

ISBN: 973-8125-59-6

PR. MARC-ANTOINE COSTA DE BEAUREGARD

Teologia sexualităţii

HETEROSEXUALITATEA ŞI HOMOSEXUALITATEA

din perspectivă creştină

Traducere de
Gabriela Moldoveanu

Cu o prezentare şi un interviu de
Costion Nicolescu

EDITURA CHRISTIANA
Bucureşti
2004

baţi şi femei: e plaga deschisă a discordiei dintre Adam şi Eva. Or, Hristos S-a întrupat pentru a-i împăca pe Adam şi Eva între ei şi pe amândoi cu Tatăl. Taina Bisericii este purtătoare a unei vieţi noi, imposibil de trăit fără împăcarea fraţilor şi a surorilor care se duşmănesc, precum şi a fiilor cu Tatăl lor. Problemele de etică sexuală nu pot fi abordate decât cu multă delicateţe şi modestie, cerând dinainte iertare celor pe care i-am putea răni din nepricepere şi stângăcie.

Vrem să venim în cele ce urmează nu cu concluzii, ci cu sugestii deschise, doar pentru a contribui la o reflecţie necesară şi actuală. Încercăm să reflectăm, din perspectiva credinţei creştine, asupra a trei teme, după părerea noastră importante: **1) sensul teologic al deosebirii sexuale; 2) problema sexualităţii în raport cu credinţa biblică; 3) atitudinea pastorală a Bisericii atât faţă de homosexualitate, cât şi faţă de heterosexualitate.**

I

SENSUL TEOLOGIC AL DEOSEBIRII SEXUALE

A. Caracterul ontologic al heterosexualităţii

Tradiţia ne atrage atenţia că deosebirea sexuală este un dar făcut de Dumnezeu creaţiei şi, mai cu seamă, fiinţei umane.

a. *Creaţia e întemeiată pe o deosebire*[1]. Este specific biblică vestirea valorii absolute a creaţiei, a deosebirii absolute dintre Creator şi creatură, dintre necreat şi creat, precum şi operarea altor distincţii în chiar sânul firii create: lumina şi întunericul, diferenţierea timpului prin succesiunea zilelor, uscăciunea şi umiditatea şi, în sfârşit, pentru a încorona opera creatoare a lui Dumnezeu, deosebirea dintre masculin şi feminin, care devine, în natura umană, deosebirea dintre un anumit bărbat şi o anumită femeie – deosebire care

[1] *Cf.* Paul Beaucamps, *Création et séparation*, Paris, 1969, pp. 149-225: «créer par une parole qui sépare» (a crea printr-un cuvânt care separă), p. 231.

este, simultan, şi aceea dintre două persoane. Încă de la început, deosebirea dintre două sexe, care este o deosebire în ordinea firii, pare a sublinia o deosebire în ordinea persoanelor create.

La capitolul I, versetul 27, din *Cartea Facerii*, Duhul Sfânt spune că Dumnezeu a creat ființa umană în a şasea zi: «după chipul lui Dumnezeu *l*-a făcut, bărbat şi femeie *i*-a făcut» (traducerea *Septuaginta*), iar, după unele tradiții rabinice: «bărbat şi femeie *l*-a făcut». Folosirea surprinzătoare a formelor pronominale de singular şi plural semnifică unitatea neamului omenesc şi distincția fundamentală pe care Dumnezeu a operat-o în ea: este o unitate-diversitate. Deosebirea sexuală este o deosebire în însăşi firea omenească şi nu efectul a două acte creatoare distincte şi succesive: nu există o natură masculină sau o natură feminină specifice. Ştim, de asemenea, că Însuşi Cuvântul Întrupat a repetat acest adevăr de mai multe ori[2]. Creatorul Şi-a confirmat, deci, propriul Său act ontologic. Heterosexualitatea este o realitate ontologică. Există şi alte distincții ontologice, ca aceea dintre cei doi pomi, pomul vieții şi pomul cunoştinței: până aici este încă vorba de o distincție în unitate. Aceste distincții sunt *antinomii*, nu contradicții. Ele sunt, toate, anterioare păcatului. Deo-

[2] Matei 19, 4; Marcu 10, 3-6.

sebirea sexuală n-a intrat în lume ca o consecință a căderii. Această antinomie este structurală[3].

După Sfântul Grigorie de Nyssa[4], sexuația animală este, totuşi, supraadăugată naturii umane, ca previziune a căderii.

Modul animal de procreație este deci binecuvântat şi ordonează sexualitatea umană pentru deplinătate; dar această reflecție trebuie prelungită. Finalitatea acestei sexuații este, dincolo de procreație, iubire eshatologică, născută din împăcare şi din biruință asupra morții. Dumnezeu a dat umanității modul acesta de înmulțire mai degrabă decât, spre exemplu, modul îngeresc, deoarece ființa umană este chemată să descopere existențial şi în libertate esența relației de la persoană la persoană. Şi o descoperă în polaritatea – câteodată în tensiunea şi conflictul – dintre cele două sexe. Miza erosului heterosexual este biruința asupra morții.

În orice caz, în cuvântul lui Dumnezeu nu se află nici o mențiune despre două creații succesive, întâi una masculină, apoi una feminină: femeia n-a fost modelată separat, ci diferit, des-

[3] Despre diferitele deosebiri în creație, *cf.* Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua* 41, 1305AB, rezumată de Jean-Claude Larchet în introducerea sa la *Questions à Thalassios*, Paris, Les Editions de l'Ancre, 1992, pp. 24-25.
[4] *Hom. opif.* XVII, col. 189d.

prinsă din natura umană cea una, unică, făcând să apară în acest fel masculinul. Sfântul Vasile, ca şi Sfântul Grigorie, insistă asupra unităţii chipului în cuplul sexuat[5]. Bisexualitatea umană – şi nu, de exemplu, hermafroditismul, care există şi el printre făpturi – nu este un element secundar, chiar dacă a doua istorisire a creaţiei introduce o anterioritate a masculinului faţă de feminin. Anterioritate sau simultaneitate, deosebirea sexuală este voia lui Dumnezeu, e bună şi binecuvântată: «E bună foarte»[6]. În consecinţă, întâlnirea masculinului şi a femininului – şi, de când ei poartă un nume pentru a face cunoscut statutul lor ipostatic, întâlnirea dintre un bărbat şi o femeie – este binecuvântată[7]: acesta este temeiul ontologic al cuplului[8], deosebirea atât în ordinea firii (masculinul şi femininul) cât şi în ordinea persoanelor.

b. Sexuaţia este *legată de chipul lui Dumnezeu*: «Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul lui Dumnezeu l-a făcut: bărbat şi femeie i-a făcut»[9]. În acelaşi cuvânt, ideea facerii după chipul lui Dumnezeu şi această deosebire sexuală sunt legate, ceea ce nu vrea să spună, ca în religiile cosmice, că

[5] Sfântul Vasile cel Mare, *Despre originea omului* I, 18, Sc. 160.
[6] Facerea 1, 31.
[7] Facerea I, 28.
[8] Matei 19, 4 sau Marcu 10, 6.
[9] Facerea 1, 27.

Dumnezeu Însuşi este sexuat: «această diviziune este străină atributelor divine», precizează Sfântul Grigorie. Dumnezeu este asexuat. Aceasta vrea să spună că alteritatea este înscrisă în natura umană tocmai fiindcă ea este după chipul lui Dumnezeu. Dumnezeu a luat sexuaţia din lumea vegetală şi animală, creată mai înainte, şi a îmbogăţit cu aceasta natura umană. Ar fi putut face omul asexuat, ca El sau ca îngerii. I-ar fi putut da fiinţei umane un mod angelic de a se înmulţi sau unul dintre numeroasele moduri de înmulţire pe care le-a dat făpturilor sale. Dar El a ales să pună heterosexualitatea, încă de la început, în pecetea chipului. Chipul are diversitatea ca semn. Chipul este antinomic. Natura umană este masculină-feminină: evreul exprimă aceasta prin jocul de cuvinte intraductibile *Ish-Ishsha.* «Deosebirea sexuală este (...) unul dintre factorii esenţiali ai constituţiei chipului lui Dumnezeu, care este omenitatea»[10]. În această diversitate ontologică contemplăm pecetea diversităţii divine. Dumnezeu «poartă în El taina alterităţii şi o înscrie în creaţie»[11]; divinul, deşi simplu şi necompus, comportă o diversitate, care este antinomia trinitară. De la început, firea omenească după chipul Său este una

[10] Xavier Thévenot, *Homosexualités masculineset morale chrétienne*, Le Cerf, Paris, 1988, p. 207.
[11] Olivier Clément, *Un sens à la vie*, supliment la *SOP* nr. 243, decembrie 1999.

şi diversă în structura ei: diversitatea în ordinea firii (diferenţierea sexuală) indică, revelează sau subliniază distincţia ipostasurilor create. Altfel spus: unitatea-diversitate naturală este însuşi chipul unităţii-diversităţii ipostasurilor divine sau umane. Chiar Maica lui Dumnezeu, în dumnezeiasca sa partenogeneză, primeşte rodnicia în alteritate. Ea este feminină; Ipostasul dumnezeiesc deţine rolul masculin. Maica Domnului nu-şi este ei însăşi suficientă din punct de vedere sexual, cu toată fecioria ei: aici este întreaga profunzime antinomică a fecioriei roditoare. Ea nu zămisleşte singură; are nevoie de celălalt pentru a procrea. Şi Dumnezeul a Cărui fire omenească o zămişleşte. Îşi asumă El Însuşi semnul sexualităţii masculine. Dumnezeu, asexuat, Îşi asumă cast sexualitatea, prin Întrupare.

În fecioria Lui absolută, Cuvântul Întrupat, Dumnezeu asexuat, n-a fost om asexuat. Fecioria, absenţă a exerciţiului sexualităţii organice şi libertate a dorinţei, promovează sexualitatea ca semn al alterităţii. Ea desemnează modul de viaţă asexual, propriu Împărăţiei. În cel sau cea care trăieşte în feciorie, Dumnezeu transfigurează sexualitatea, pentru ca persoana sau ipostasul creat să se împlinească în deosebirea *absolută* a persoanelor în comuniune, dincolo de deosebirea *relativă* dintre sexe. Nu homosexualitatea aparţine Împărăţiei, ci asexualitatea persoanelor care au depăşit firea. Dumnezeu nu este homosexual; El este asexual. La fel sunt toţi cei ce I se aseamănă în Duhul Sfânt. În Biserică, deja anticipând, prin Sfântul Botez, lumea care va să vină, «nu mai e nici bărbat, nici femeie»[12]. Şi în Împărăţie, spune Cuvântul Însuşi, «nici nu se însoară, nici nu se mărită»[13], nu va mai exista condiţia de soţ şi soţie. Cele două căi de sfinţire, căsătoria şi monahismul, sunt două căi nu de mutilare, ci de transfigurare, prin castitate, a sexualităţii animale date de Dumnezeu umanităţii primare.

c. Diversitatea este mai presus de toate o deplinătate. Faptul acesta se remarcă mai cu seamă în exclamaţia lui Adam. El o vede, fiindcă Dumnezeu i-o arată, pe cealaltă, pe femeie, cea care nu este el, la care însuşi semnul sexual arată deosebirea, şi exclamă: «Os din oasele mele! Carne din carnea mea!»[14]. El primeşte de la Dumnezeu alteritatea sexuală cu încântare, ca pe un dar şi o binecuvântare, şi ca semn al alterităţii ipostatice – al non-eului. În această stare de fericire, el contemplă totodată identitatea de fire şi diversitatea în cadrul firii. Şi alteritatea este obiectul bucuriei sale. Heterosexualitatea este bucuria deosebirii în

[12] Galateni 3, 28.
[13] Matei 22, 30.
[14] Facerea 2, 23.

unitate; ea este, în mod egal, presentimentul alterității ipostatice. Ea încoronează crearea ființei umane, nu numai pentru că o izbăvește de singurătate – «nu e bine ca omul să fie singur» sau «unul», *monos*[15], – dar și pentru că o îmbogățește cu non-identitatea și coincidența opuselor. Nici Dumnezeu nu este solitar. În unitatea Sa absolută și unicitatea Sa absolută, noi slăvim alteritatea absolută, aceea a ipostasurilor care coincid în unitatea firii.

B. Relația dintre divin și uman

Dumnezeu i-a dăruit umanității deosebirea sexuală pentru a-i revela sensul deosebirii ontologice dintre El Însuși și ea.

a. Heterosexualitatea este *chipul* relațiilor între uman și divin. Alteritatea este înscrisă în trupul ființei umane ca semn al deosebirii dintre firea necreată și firea creată. Vestindu-și proiectul de a introduce deosebirea între sexe, Dumnezeu spune: «vreau să-i fac un ajutor, o față-către-față a lui», sau «pe potriva lui»[16]. Și acest vis-à-vis, și această potrivire dintre bărbat și femeie sunt după chipul feței-către-față și al potrivirii dintre ome-

[15] Facerea 2, 18.
[16] Facerea 2, 18.

nire și Dumnezeu. Duhul Sfânt inspiră de multe ori, mai cu seamă în *Cântarea Cântărilor*, descoperirea după care alteritatea bărbatului și a femeii simbolizează conjugal alteritatea lui Dumnezeu și a poporului Său. Heterosexualitatea, care este o deosebire relativă, în ordinea creatului, este dată ca semn al deosebirii absolute dintre creat și necreat. Invers, în *Scrisoarea către romani* (cap.1), Sfântul Apostol Pavel asociază lesbianismul cu o necunoaștere a legăturii dintre soț și soție: «Femeia homosexuală ... se lipsește de bărbat așa cum omenirea (soția) se lipsește de Dumnezeu (soțul)», comentează Xavier Thévenot[17]. Lesbianismul este comparabil cu întoarcerea la sine a umanității fără Dumnezeu. Taina celuilalt, inaccesibil în cuplul creat, introduce în taina Altcuiva, inaccesibil și de neînțeles, Care este Dumnezeu, în cuplul divino-uman.

Bineînțeles, Dumnezeu este incomparabil mai diferit de ființa umană decât femeia de bărbat: este o deosebire de fire, și ea este un abis; omul și Dumnezeu sunt incomensurabili. Cu toate acestea, noi contemplăm o similitudine între relația chipului cu modelul divin și relația dintre femeie și bărbat. Alteritatea naturilor divină și umană se reflectă în alteritatea masculinului și a fe-

[17] Xavier Thévenot, *op. cit.*, p. 211.

mininului din natura umană: această alteritate nu se regăseşte, de exemplu, în natura angelică; prin ea, fiinţa umană este superioară îngerilor. Căutarea comuniunii dintre bărbat şi femeie este chipul căutării comuniunii dintre Dumnezeu şi Om. Nimic mai mult decât discordia dintre Om şi Dumnezeu se reflectă *imediat* în discordia dintre bărbat şi femeie. Eşecul relaţiei divino-umane se repercutează în eşecul relaţiei heterosexuale şi al relaţiei interpersonale dintre ipostasurile create. Şi cum să nu vezi că, întrupându-Se pentru a împăca pe Dumnezeu cu omenirea după chipul Său, primul semn pe care L-a dat Cuvântul a fost cel din Cana Galileei, când S-a făcut prezent în sânul cuplului, pentru a-i împăca pe Adam şi Eva[18]? Cuvântul Întrupat, care uneşte ipostatic pe Dumnezeu şi pe Om, este şi Cap al bărbatului şi al femeii în căsătorie, ipostasul cuplului. Iar bărbatul îi este cap femeii după cum Cuvântul este cap al Umanităţii-Biserică[19].

Astfel, miza heterosexualităţii este comuniunea şi convieţuirea, mai mult decât procreaţia, fiindcă omenirea ar fi putut primi de la Dumnezeu un alt mod de a se înmulţi. Scopul deosebirii este comuniunea în diversitate, un mod de unire

[18] Ioan 2, 1.
[19] Efeseni 5, 32.

care să nu fie fuzional: nu unire homosexuală a unuia cu altul la fel, ci unirea unuia cu altul de alt fel. Dumnezeu creează o fiinţă, alta şi altul decât El, în vederea unei iubiri asemenea, între fiinţe deosebite prin natură şi, în acelaşi timp, ca persoane: şi El creează această fiinţă de o natură diferită de a Sa, înzestrând-o cu capacitatea de a cunoaşte iubirea în alteritate. Este conţinutul însuşi al iubirii faptul de a iubi alteritatea altcuiva, fie şi cu preţul iubirii de sine; iubirea, în esenţa ei dumnezeiască, înseamnă a ţine la altul mai mult decât la tine. Bărbatul şi femeia sunt totdeodată aceiaşi şi alţii, după cum Dumnezeu şi omul sunt totdeodată aceiaşi după chip şi alţii după fire. Deosebirea ipostatică în unitate după fire e temelia iubirii. Nu există iubire adevărată fără nici o deosebire în sânul unităţii. În schimb, nu există dragoste între fiinţele umane, îngeri şi animale (să ne gândim cât de condamnată este în *Biblie* zoofilia), fiindcă există deosebire, dar nu şi unitate de fire. În fapt, astfel de relaţii, ca şi incestul, ar nega deosebirile şi ar face loc haosului.

În sfârşit, să nu pierdem din vedere faptul că nu există vorbire fără deosebiri. Cuvântul dumnezeiesc Se face auzit numai în deosebirea dintre creat şi necreat; vorbirea umană, prima vorbă a lui Adam, a apărut în urma diferenţierii sexuale. Vorbirea presupunea alteritate. Şi, bineînţeles, toate

dificultățile care există, și în dragoste și în vorbire, între bărbat și femeie sau între Dumnezeu și Om, provin de la această deosebire. De unde, tentația homosexuală de a rămâne «între ai tăi» – între bărbați sau între femei – și tentația atee de a rămâne între ființele umane, eliberate de deosebirea față de *Un cu-totul-Altcineva*. Dumnezeu ar fi putut în aceeași măsură să se abțină de la crearea unei alte firi asemănătoare cu a Sa și Își putea fi suficient Lui Însuși. Sfânta Treime putea să rămână «între ai Săi»... Dar unde ar fi fost manifestarea iubirii, fără riscul alterității? Și apoi, un dumnezeu narcisist n-ar fi fost Cel ce S-a revelat prin Cuvântul Întrupat și prin Duhul Sfânt. Fiindcă este iubire, Dumnezeu nu-Și este suficient. Absolut deschis, Dumnezeu propune participarea la propria-I fire, adică iubirea ca o comuniune în diversitatea firilor și a persoanelor.

b. *Heterosexualitatea delimitează*. Făcându-l pe om, Dumnezeu, din iubire, Și-a pus Lui Însuși o limită, aceea a unei făpturi care este altcineva. Prin deosebirea dintre sexe, ființa omenească se află, și ea, în fața limitei puse de alteritate. Adam se găsește în fața celei care este altfel – și reciproca. Omul este o limită pentru Dumnezeu și Dumnezeu este o limită pentru om. Femeia este o limită pentru bărbat – și bărbatul pentru femeie. Celălalt este inaccesibil și de neînțeles. Ființa umană nu poate nici să înțeleagă totul, nici să aibă totul. Ea se găsește în fața celuilalt, care nu poate nici să posede, nici să înțeleagă fără ca acesta să consimtă și să i se dea lui. Bărbatul este de neînțeles pentru femeie. Femeia este de neînțeles pentru bărbat, după cum arată o îndelungată cultură misogină. De unde tentația violului, a sclaviei, a torturii, a tuturor formelor de dominație prin care el caută, de la cădere, să reducă alteritatea. De unde, în aceeași măsură, tentația homosexuală de a nega alteritatea, sau neputința asumării ei.

Bărbatul nu este femeie și femeia nu este bărbat, cu toate că natura lor este una. «A fi bărbat înseamnă a fi îngrădit de a nu fi femeie, și reciproca»[20]. Dumnezeu nu este Om și Omul nu este Dumnezeu, cu tot chipul și proiectul de asemănare: dar asemănarea nu este identificare; ea păstrează la infinit deosebirea. Și iubirea heterosexuală cea mai demnă de acest nume include iubirea față de ceea ce este deosebit, acceptarea caracterului celuilalt, ca sex și ca persoană. Te poți revolta împotriva deosebirii, sau să încerci încălcarea ei: dar ar fi o iluzie. Celălalt este o limită necunoscută. Celălalt este un necunoscut sau un greșit înțeles. Totuși el este apropiat. Expresia «coastă» sau «coasta lui Adam» semnifică cei doi

[20] X. Thévenot, *op.cit*. p. 199

poli naturali ai alterității umane. Există o similitudine și o afinitate între feminin și masculin precum există una între uman și divin. Există o complementaritate a sexelor. Într-un anume fel, cuplul heterosexual este umanitatea totală. Dar rămâne taina celuilalt, alteritatea ipostasurilor subliniate prin deosebirea naturală, enigmă ce nu poate fi pătrunsă decât de iubirea care iubește alteritatea iubitului (iubitei) ei. Dumnezeu este imposibil de cunoscut; totuși, El este cunoscut tainic, apofatic, în unire. Bărbatul și femeia sunt, de asemenea, imposibil de cunoscut unul de către celălalt; totuși, ei se pot cunoaște apofatic, cu condiția de a se iubi așa cum Dumnezeu iubește ființa umană, «precum Hristos iubește Biserica», spune Sfântul Apostol Pavel, în unirea jertfelnică, urcând pe crucea deosebirii și a neputinței de a-l cunoaște pe celălalt.

Cunoașterea mutuală dintre Dumnezeu și Om este apofatică: asemenea este și cunoașterea dintre bărbat și femeie. Eu pot spune despre ea sau despre el ceea ce nu sunt: dar cum să *îl* sau să *o* definești, pe el, pe ea, indefinibili încă de la început? Bărbatul nu poate cunoaște femeia decât *doxologic*, minunându-se de ea: exclamația «Os din oasele mele! Carne din carnea mea!» și elogiul celui «prea-iubit» din *Cântarea Cântărilor* (5, 10-16) arată că ființa umană nu cunoaște celălalt sex și

cealaltă persoană decât jubilând, în elogiu și celebrare, ceea ce și redă în mare parte arta tuturor timpurilor. Numai iubirea transcende această deosebire care n-a fost făcută decât pentru ea. Numai iubirea depășește imposibilitatea de a fi cunoscut și face opusele să coincidă. Când acest caracter incomprehensibil al femeii pentru bărbat și al bărbatului pentru femeie – și al lui Dumnezeu, și al Omului – încetează să aibă iubirea ca miză și crucea ca emblemă, devine scandal, piatră de poticnire. Nerăbdarea se acutizează atunci, până la înstrăinare și divorț. Păcatul tip este poate refuzul deosebirii. Poate că satana este îngerul care a spus la început: cum poate să existe altul în afară de mine? Și el se gândea nu numai la natura dumnezeiască, ci și la natura omenească.

Caracteristică refuzului deosebirii, legat de păcat, este atitudinea în fața nudității. Aceasta afișează în mod precis semnul deosebirii sexuale. Păcatul, refuz al deosebirii ontologice între Dumnezeu și om, căruia heterosexualitatea îi este emblematică, oculteaza această deosebire. Înainte de cădere, bărbatul și femeia nu-și ascundeau deosebirea sexuală, «erau amândoi goi și nu se rușinau»[21]. După cădere[22], «deosebirea sexuală este

[21] Facerea 2.
[22] Facerea 7.

imediat camuflată»[23]. Pornind de la revolta adamică, apar faimoasele tunici care acoperă heterosexualitatea, nu numai din cauza dorinței care obiectivează sexul (*Couvrez ce sein que je ne saurais voir!*[24]), ci pentru că deosebirea însăşi a devenit obscenă. În Taina Botezului, nuditatea regăseşte, sub privirea castă a credinței, libertatea deosebirii sexuale.

Păcatul este cel care va introduce în aceeaşi măsură *vrăjmăşia*, adevăratul război între sexe, pentru care istoria lui Samson din *Cartea Judecătorilor* este un mare exemplu: ea marchează întreaga istorie a umanității căzute, până în zilele noastre, inclusiv. Păcatul va instaura dominația unui sex de către celălalt şi va transforma semnele binecuvântate ale deosebirii sexuale în blestem: naşterea în dureri şi munca ostenitoare. Păcatul perverteşte şi *inverteşte* toate darurile pozitive ale creației. Cuvântul Se întrupează pentru a converti aceste daruri, a le reda dinamismul creator, şi El începe, după cum am mai spus, la Cana, prin prezența Sa la o căsătorie. Primul ajutor care trebuie dat umanității constă în a reconcilia bărbatul şi femeia şi a-i reda heterosexualității sensul. Harisma monastică poate fi trăită ca pocăință a lui

[23] X. Thévenot, *op.cit.*, p. 206.
[24] Molière, *Tartuffe*, act 3, scena 2: «Ascunde-ți acest sân pe care nu pot să-l văd!».

Adam şi a Evei, a fiecăruia în parte, pentru răul făcut celuilalt: izbândă a iertării femeii; izbândă a iertării bărbatului; purificarea resentimentului şi a urii împotriva femeii, împotriva bărbatului... Şi cu Maica Domnului, heterosexualitatea îşi regăseşte sensul ei binecuvântat; în concepția şi procreația virginale, heterosexualitatea reprezintă relația dintre uman şi divin mai mult decât cea dintre ființele umane între ele. La Sfânta Fecioară, heterosexualitatea este divino-umană. Maica lui Dumnezeu pune temelie unui feminism adevărat: nu ura şi disprețul față de bărbat, ci autonomia spirituală față de el, posibilitatea de a-L cunoaşte pe Dumnezeu fără bărbat. Heterosexualitatea ei, în simetrie cu cea a Cuvântului întrupat, care este întoarsă spre umanitate, este orientată înspre Creator: o heterosexualitate teocentrică. Poate că, prin aceasta, Maica Domnului curăță păcatul Evei, după cum Hristos, Al Doilea Adam, curăță păcatul celui dintâi...

c. Trebuie să revenim asupra *simbolismului conjugal* al relațiilor divino-umane. Frumosul erotism al *Cântării Cântărilor* nu este doar elogiul heterosexualității, el este celebrare a relațiilor amoroase pe care numai Dumnezeu şi poporul Său le cunosc. Duhul Sfânt i-a inspirat şi profetului Osea (2, 16) acest cuvânt: «O voi atrage în pustiu şi voi vorbi inimii ei». Dumnezeu vorbeşte despre popo-

rul Lui, într-un mod magnific heterosexual. Relațiile dintre Dumnezeu și umanitate sunt dificile, câteodată furtunoase, marcate de îndepărtare, neînțelegere, împăcare și iertare reciprocă. Heterosexualitatea este foarte dificilă, adevărat, dar nu este o iluzie; alteritatea este atât de dificilă, dar cât de roditoare!

Duhul Sfânt a inspirat tradiția și acest mare cuvânt revelator: «Bărbatul este capul femeii, precum Hristos este capul Bisericii... Bărbați, iubiți-vă femeile așa cum Hristos a iubit Biserica și S-a dat pentru ea...». Acest cuvânt, rostit la Taina Nunții, este una dintre cheile teologice ale deosebirii sexuale. Heterosexualitatea este sfântă, căci ea este după chipul și asemănarea relațiilor divino-umane, simbol existențial al alterității divino-umane. Creația are o structură ierarhică, reflectând ierarhia Creatorului și a creației. Heterosexualitatea e o *ierarhie*, o «ordine sacralizată», reflectare a ierarhiei divinului și a umanului: în această ierarhie, alteritatea a trăit, mutual, ca dăruire totală de sine, jertfă și supunere din iubire față de celălalt sex.

Astfel, atitudinea creștină atât față de heterosexualitate, cât și față de homosexualitate, este o atitudine teologică, înainte de a fi una morală. Evanghelia constă în credință și cunoașterea lui Dumnezeu, iar comportamentul decurge din această credință și din această cunoaștere. Hristos n-a venit ca să instaureze o morală. El a venit ca să propună ființei umane mântuirea prin desăvârșita cunoaștere a adevărului. De aceea valorile evanghelice sunt atât de neînțeles pentru cei ce nu cred în Hristos-Dumnezeu. O morală fără fundament teologic nu are sens, ceea ce exprimă și Dostoievski în cuvântul său: «Dacă Dumnezeu nu există, totul este îngăduit».

C. Deosebirea dintre persoane (ipostasuri)

Deosebirea sexuală ține de ordinea firii, dar ea introduce în deosebirea de ordin ipostatic, care este superioară. După cum am mai sugerat deja, alteritatea de natură subliniază alteritatea ipostatică.

a. Baza credinței creștine, ceea ce o deosebește de orice altă spiritualitate și de orice altă formă religioasă este revelația *vieții ipostatice a lui Dumnezeu* și, în consecință, a vieții ipostatice a ființei umane. Dumnezeirea este Tată, și Fiu și Duh Sfânt. Noi mărturisim unitatea absolută a naturii divine în alteritatea absolută a persoanelor sau a ipostasurilor, ca și comuniunea absolută a acestor ipostasuri. Această taină revelată prin Cuvântul Întrupat nu încetează să-i uimească pe credincioși și să le inspire neîncetate laude: «Slavă

Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh!». Botezatul se prosternează cântând: «Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte Fără-de-moarte...». Tatăl este obârşia dumnezeirii. Cuvântul este slava dumnezeirii. Duhul este comunicarea şi comuniunea din sânul ei. Altul este Tatăl; altul este Fiul; altul este Duhul Sfânt – şi Cei Trei sunt o singură fire dumnezeiască! Nu trei dumnezei: Dumnezeu Unul, unic. Nu o singură persoană: Trei Persoane sau Ipostasuri! Unitate absolută – diversitate absolută!

Tradiţia a primit în aceeaşi măsură, din partea Cuvântului şi a Duhului, cunoştinţa deosebirii dintre fire şi ipostas, în Dumnezeu. Firea este ceea ce este comun; ipostasul este ceea ce nu este interşanjabil. Tatăl, obârşia dumnezeirii, este Tatăl Fiului şi obârşia Duhului; Fiul este Fiul Tatălui şi plin de Duhul Sfânt; Duhul este Duhul Tatălui şi străluceşte în şi prin Fiul. Voinţa Lor este una, după cum una este libertatea Lor: acestea două ţin de fire. Comuniunea absolută a persoanelor exprimă veşnic unitatea voinţei şi unitatea libertăţii şi, deci, unitatea firii. Dar unitatea firii este manifestată, mai înainte de veci, ca şi în timp, într-un mod ipostatic şi nu impersonal. Noi slăvim această deosebire de fire şi ipostas fără a putea vreodată să o obiectivăm într-o definiţie satisfăcătoare. *Simbolurile* credinţei creştine – *Simbolul* de la Niceea sau *Simbolul* Sfântului Atanasie

– nu sunt definiţii: ele sunt proslăviri ale dumnezeirii. Or, ceea ce este spus de Dumnezeu se reflectă în lucrările Sale şi Trinitatea este proslăvită nu numai în Ea Însăşi, ci şi în făpturile Sale, şi, în mod aparte, în fiinţa umană, singura făptură care este după chipul Ei.

b. Antropologia revelată este, aşadar, o *antropologie trinitară*, deosebirea dintre sexe iniţiază în deosebirea dintre ipostasurile (persoanele) create. Adam este mai întâi un nume care desemnează firea: cel ce este făcut din ţărână (*adama*). El devine, odată cu deosebirea sexelor, un nume propriu. «Adam» şi «Eva» desemnează ipostasuri create, nu numai un bărbat şi o femeie: cuvântul biblic (*Septuaginta* Părinţilor Bisericii) înlocuieşte pe «Adam» cu «Anthropos». Dovada peremptorie e aceea că Dumnezeu îl cheamă pe om pe numele său: «Adame, unde eşti?», îi spune El după cădere. Când Adam şi Eva se întâlnesc, se întâlnesc nişte persoane, ipostasuri create după chipul Ipostasurilor necreate, dumnezeieşti.

Cuplul heterosexual este reflectarea Trinităţii dumnezeieşti. La deosebirea de ordin natural, cea dintre masculin şi feminin, se adaugă deosebirea de ordin ipostatic. Această dublă deosebire este după chipul celei care Îl caracterizează pe Dumnezeu, dar şi pe om: deosebirea dintre natura divină şi cea umană, şi deosebirea dintre iposta-

suri – cel necreat, al lui Hristos, de exemplu, şi cel creat, al fiinţei umane.

Deosebirea sexuală nu este temeiul deosebirii ipostatice, dar o subliniază. Bărbatul şi femeia sunt unul pentru celălalt dublu incomprehensibili, o dublă taină. «Doamne, cine va cerceta mulţimea păcatelor mele, cine va coborî până la adâncul judecăţilor Tale?» (din Utrenia Miercurii celei Sfinte). Ei sunt unul pentru celălalt un abis de necunoaştere, săpat îndeosebi de către libertate: între Dumnezeu şi Om, două libertăţi de fire care se întâlnesc. Între bărbat şi femeie, înainte de a se regăsi libertatea unică şi voinţa unică aparţinând firii omeneşti după chipul lui Dumnezeu, sunt două liber-arbitre care se întâlnesc, formă decăzută a libertăţii originare, după Sfântul Maxim. Şi chiar într-un cuplu adevărat, care ar regăsi libertatea originară, care ar avea o libertate unică şi o voinţă unică, care ar realiza unitatea firii, «un singur trup», întreaga libertate individualistă decăzută fiind depăşită, orice dorinţă pătimaşă fiind convertită, ar subzista, pururea şi în iubire adevărată, deosebirea absolută şi eternă a ipostasurilor, după chipul lui Dumnezeu.

Procreaţia este semnul unităţii fireşti, căci nu există procreaţie decât în sânul aceleiaşi firi, şi a trebuit ca Verbul să Se întrupeze şi să devină deo-fire cu a ei pentru ca Fecioara să-L poată zămisli după firea omenească, devenită comună.

Dar deosebirea dintre sexe va fi depăşită nu în cadrul homosexualităţii, ci într-o unire pur ipostatică, aceea dintre persoanele create, după asemănarea cu comuniunea persoanelor dumnezeieşti. În acest sens, căsătoria este înscrisă în Împărăţia cerurilor. Deosebirea dintre persoanele transfigurate prin iubirea dumnezeiască transcende, astfel, deosebirea dintre sexe, care era înainte emblema sa. Când, în versetul 27, cap. 1 din *Cartea Facerii*, Dumnezeu spune în acelaşi timp că omul este făcut, după chipul Lui, bărbat şi femeie, aceasta vrea să spună că în adâncul chipului este înscrisă o asemenea deosebire, nu de fire, ci de ipostas.

La urma urmei, deosebirea dintre masculin şi feminin este semnul existenţei persoanelor diferite, nu numai a fiinţelor diferite în planul fizic. Şi, finalmente, semnul acestei deosebiri ipostatice este trupul. Trupul – şi de aceea este el obiectul unui asemenea respect pentru credinţa biblică şi creştină – reprezintă semnul persoanei, al ipostasului, nu doar semnul unei naturi umane. Trupul este personal, el este faţa posibil de recunoscut a ipostasului care îl întemeiază. Hristos spune: «Acesta este trupul Meu» şi cât de slăvit este acest trup al lui Hristos, trup eminamente personal! A consuma trupul lui Hristos înseamnă a te hrăni cu Hristos, a te cumineca, a te împărtăşi cu, a parti-

cipa la persoana lui Hristos. Şi sfinţenia relaţiilor conjugale ale cuplului este tocmai în comuniunea cu persoana celuilalt, în unitate de fire. Păcatul fornicaţiei, al prostituţiei, ţine în fapt de obiectivarea trupului şi de dispreţuirea valorii lui ca icoană a persoanei. Pornografia obiectivează sexualitatea. Păcatul torturii şi al diferitelor forme de sadism constă, invers, în a căuta să atingi persoana, a o obiectiva şi a o chinui prin trupul ei. Trupul este un fel de *altul*, un non-eu. El este, ca icoana, semnul vizibil al prezenţei invizibile a celuilalt.

Deosebirea de fire dintre Dumnezeu şi fiinţa umană va fi pururea, chiar între fiinţa umană îndumnezeită şi fiinţa dumnezeiască umanizată – ea subzistă în Hristos, la Care, cele două firi nu se confundă, oricât de unite ar fi ele prin ipostasul dumnezeiesc al Cuvântului. Ea subzistă în Maica Domnului, care, deşi «mai cinstită decât Heruvimii şi mai slăvită fără de asemănare decât Serafimii», deşi îndumnezeită, rămâne, prin aceasta, creatură. Dar deosebirea de fire dintre bărbat şi femeie va dispărea, căci nu sunt două firi omeneşti diferite, ci doar una singură în sânul firii omeneşti. «În Împărăţie – spune Cuvântul Întrupat – nu va mai fi nici bărbat, nici femeie, vor fi ca îngerii», comparaţie care nu se referă la o stare trupească, ci la una asexuată, dincolo de hetero- şi de homosexualitate. Fecioria, nu ca stare asexuată, ci ca transfigurare a sexualităţii, este semnul profetic al acesteia. Şi persoanele, ipostasurile create vor străluci ca soarele[25]. În Hristos, Care este fiinţa umană «ce va să fie», pecetluit totuşi cu semnul masculin, ca şi în Maria, pecetluită totuşi cu semnul feminin, deosebirile sunt depăşite. Inspirat de Duhul Sfânt, Sfântul Apostol Pavel spune acest cuvânt: «În Hristos nu mai este nici bărbat, nici femeie»[26]. În desăvârşirea fiinţei umane, numită îndumnezeire, masculinul şi femininul sunt depăşite nu numai ca semne ale deosebirii ipostatice, ci şi ca funcţii fireşti. Acelaşi Duh Sfânt îl face pe Sfântul Maxim Mărturisitorul să scrie despre Cuvântul Întrupat: «El a realizat unirea dintre bărbat şi femeie ridicând, prin mijlocirea Duhului şi întrun mod tainic, deosebirea dintre cele două sexe, redându-le firea liberă de orice înrobire a patimilor...». Deosebirea sexuală nu va mai fi de folos, nu numai fiindcă nu va mai exista procreaţie, ci şi pentru că această deosebire nu va mai servi la revelarea deosebirii ipostatice, acum strălucitoare. Deosebirea sexuală este chipul necesar, dar trecător, al deosebirii ipostasurilor create.

[25] *Cf.* Daniel 12, 3; Matei 13, 43.
[26] Galateni 3, 28.

II

HOMOSEXUALITATEA ȘI CREDINȚA BIBLICĂ

După cele amintite, sperăm să fie destul de limpede că homosexualitatea nu este coerentă cu revelația lui Dumnezeu despre Sine și despre om în ființa Sa și în proiectul Său.

Oricâtă compasiune ne-ar cere Dumnezeu să arătăm oricărei ființe umane, fiindcă El Și-a dat viața pentru ființa aceasta, există un avertisment scriptural limpede cu privire la practicile homosexuale. Iar acest avertisment poate fi interpretat chiar ca expresie a compasiunii Tatălui, Care vrea să fim cu toții mântuiți. Ni se sugerează și căile pe care această dumnezeiască milă le poate lua în Sfânta Biserică: trupul și sângele lui Dumnezeu făcut Om.

A. Avertismentul biblic

a. Duhul Sfânt a dat avertismentul că homosexualitatea comportă pericolul morții. În relatarea despre Sodoma, cu prioritate este stigmatizat atentatul la ospitalitate, adică, mai precis, disprețul față de celălalt, față de străin: refuzul alterității[27]. Actul homosexual era considerat o ase-menea murdărie, încât Lot a preferat să-și dea propria-i fiică pentru a-i face pe sodomiți să-și schimbe hotărârea. «Nu, fraților, să nu faceți nici un rău ...»[28]. După cuvântul lui Dumnezeu, homosexualitatea este, deci, ceva mai rău decât prostituția. Această greșeală aduce moartea: «Este o urâciune; vor fi omorâți»[29]. «Urâciunea» (*To'Ebah*) desemnează în Vechiul Testament comportamentul idolatric, a cărui consecință este moartea. Tot idolatrie este fapta pentru care i s-a spus ființei umane «veți muri», încă din Rai. Homosexualitatea este, mai înainte de toate, o greșeală de ordin religios, o formă de idolatrie.

b. Într-adevăr idolatria este la originea homosexualității, după cum explică, limpede, Sfântul Apostol Pavel: «... ca unii [păgâni] care au preschimbat adevărul lui Dumnezeu în minciună și s-au închinat și au slujit făpturii în locul Făcătorului, Cel ce este binecuvântat în veci, amin!»[30]. Mai înainte de a fi o problemă morală, homosexualitatea, dispoziție sau exercițiu contra naturii sexua-

[27] Facerea 19, 1-29.
[28] Facerea 19, 7.
[29] Leviticul 18, 22; 20, 13.
[30] Romani 1, 24-25.

lităţii, este deci o problemă teologică, legată de necunoaşterea lui Dumnezeu.

Amintim că idolatria este cea care nu-L cunoaşte pe Dumnezeu-Creatorul, cea care-L confundă pe Dumnezeu cu creatura şi care, din acest motiv, rămâne închisă în lumea creatului, care-şi este suficientă ei înseşi, fără Dumnezeu.

Idolatria este prezentă peste tot în *Biblie* ca o atitudine religioasă ce conduce la moarte sau se pedepseşte cu moartea, fiindcă ea atentează la demnitatea lui Dumnezeu şi privează fiinţa umană de viaţă, care constă în slăvirea lui Dumnezeu. Moartea este consecinţa unei greşeli în domeniul religios. Ea manifestă o disfuncţie majoră în relaţia divino-umană, *sterilitatea* duhovnicească, emblemă a autosuficienţei.

În Rai, fiinţele au ascultat de făptură (şarpele), în loc să asculte de Făcător, drept care au cunoscut moartea. Idolatria e considerată o perversiune religioasă: «Păgânii – ne învaţă Sfântul Apostol Pavel – s-au închinat şi au slujit făpturii în locul Făcătorului», iar aceasta e însăşi definiţia idolatriei.

Dispreţuirea deosebirii sexuale este, prin urmare, semnul unei perversiuni încă şi mai grave: dispreţuirea deosebirii dintre necreat şi creat, dispreţuirea alterităţii introduse de Dumnezeu în făptura mai întâi nediferenţiată – fiinţa umană.

Homosexualitatea, auto-suficienţă *sterilă*[31], este astfel în contradicţie cu actul creator al lui Dumnezeu: prima deosebire pe care a creat-o El este cea dintre creatură şi El Însuşi. Celelalte deosebiri sunt cele dintre vizibil şi invizibil, cer şi pământ, lumină şi întuneric, şi, în cele din urmă, deosebirea sexuală dată mai întâi animalelor şi apoi fiinţei omeneşti. Homosexualitatea «este anticreaţională în structura ei, fiindcă estompează separările pe care Dumnezeu le-a făcut în haosul originar»[32]. Homosexualitatea nu este numai contra firii, aşa cum este în ansamblu lumea decăzută. Tot păcatul este împotriva firii: minciuna, exploatarea săracilor de către cei bogaţi etc. Dar homosexualitatea manifestă o pervertire a înseşi relaţiei cu Dumnezeu.

Inversiunea sexuală exprimă invertirea teologică şi dezordinea în sânul creaţiei, în mod aparte, în sânul chipului dumnezeiesc din fiinţa umană, urmând ceea ce s-a spus mai sus. Această inversiune, ca orice păcat, ascunde chipul dumnezeiesc treimic fiindcă ascunde deosebirea din sânul firii. Şi acest dispreţ faţă de alteritate pune

---

[31] Despre sterilitate după Sfânta Scriptură şi Sfinţii Părinţi, vezi Jean-Claude Larchet, *Pour une éthique de la procréation. Eléments d'anthropologie patristique*, Paris, le Cerf, 1998, pp. 13-30.

[32] X. Thévenot, *op.cit.*, p. 223.

ființa umană într-un impas: el este un obstacol în calea asemănării cu Dumnezeu fiindcă ființa umană se desăvârşeşte în experiența, uneori crucifiantă, a deosebirii. Ca toate greşelile de ordin moral, care se rezumă la ocultarea deosebirilor şi a limitelor ontologice, inversiunea împiedică ființa umană să se realizeze ca ipostas creat după chipul Ipostasului necreat fiindcă a slujit idolatriei de sine. Marcel Proust prezintă, într-o manieră patetică, solitudinea care marchează homosexualitatea masculină[33]. Jean-Paul Sartre ia cazul plăcerii solitare, practică de autosuficiență şi autosatisfacție, drept emblemă a incomunicabilității dintre sexe[34].

Sfântul Maxim Mărturisitorul scrie că «primul om, folosind rău facultățile naturale, care aveau să-l ducă la împlinirea țelului existenței sale, şi-a ignorat Creatorul... El a amestecat până la confuzie facultățile sale intelectuale şi simțurile şi s-a lăsat atras de cunoaşterea desfătărilor trupeşti, cunoaştere complexă şi dezastruoasă fiindcă a declanşat patimile... El a ajuns chiar mai rău decât dobitoacele, a schimbat ce avea în el firesc cu cele

[33] *Cf.* Marcel Proust, „La Race maudite", în *Contre Sainte-Beuve*, Gallimard, coll. Idées, Paris, 1954.

[34] *Cf.* Jean-Paul Sartre, *Le plaisir il n'y a que moi qui sache me le donner*, *Le Mur*, Paris, Gallimard, coll. Folio, 1981, p. 110; întreaga nuvelă ilustrează incomunicabilitatea dintre sexe.

împotriva firii»[35]. Acest cuvânt, care comentează o învățătură a Apostolului, arată că idolatria duce la necunoaşterea lui Dumnezeu şi că aceasta, la rândul ei, aduce simptome patologice de ordin comportamental, în special relația contra naturii, care este homosexualitatea. De asemenea, în privința *oricărui* păcat atitudinea Tradiției ecclesiale e mai mult terapeutică decât juridică: păcatul este mai mult o boală decât o greşeală juridică şi legea este dată pentru a decela acest rău. Ceea ce este adevărat în legătură cu homosexualitatea este, evident, adevărat şi în cazul eşecului heterosexual pentru care Adam şi Eva au fost un exemplu în Rai. Orice ocultare a deosebirii ontologice este un păcat, nu numai homosexualitatea. Orice păcat duce la moarte. Revelația creştină, pentru că este revelația naturii trinitatre a lui Dumnezeu şi a caracterului trinitar al chipului lui Dumnezeu în om, este cea mai potrivită pentru a descoperi rațiunea teologică conform căreia homosexualitatea este un rău.

c. Se mai poate vedea în *discordia dintre Adam şi Eva* originea inversiunii sexuale, ca în orice păcat. Cuvântul «veți muri» le-a fost adresat lor: deosebirea ontologică s-a transformat în ei, prin neascultarea lor, în discordie, în separare.

[35] *Către Talasie*, 253.

Ura reciprocă dintre sexe şi războiul lor istoric nu nu reprezintă oare consecinţa acestei discordii? Bărbatul începe prin a acuza femeia înaintea lui Dumnezeu. Aceasta este obârşia resentimentului femeii faţă de bărbat şi prima justificare a stăpânirii ei de către el. Ura femeii împotriva bărbatului, ca şi toate formele de misoginie, includ o homosexualitate larvară: femininul se închide în el însuşi, masculinul îşi este suficient lui însuşi, şi fiecare moare separat («meurt de son côté»)[36]. Feminismul pasional şi masculinismul pasional («machisme»), consecinţe ale dezacordului sau ale incomprehensibilităţii dintre sexe, subliniată de incomprehensibilitatea persoanelor, devenită ermetică prin pierderea harismei iubirii, sunt vlăstare ale divorţului arhetipal dintre Adam şi Eva. Când deosebirea ontologică este pervertită în diviziunea «diabolică» (diavolul este «cel ce separă», duhul separării maimuţărind şi pervertind lucrarea de discernământ a Creatorului), fiecare se întoarce spre el însuşi. Cei doi poli ai păcatului sunt exagerarea deosebirii până la discordie şi ocultarea acesteia până la autosuficienţă. Şi invers, umanitatea poate să spere totul de la reconcilierea sexelor, adică de la o adevărată profunzime spirituală, în Taina căsătoriei. Nu este indiferent că

[36] Marcel Proust, *Sodome et Gomorrhe*, în *À la Recherche du temps perdu*, Gallimard, coll. La Pléiade, t. 2, p. 616.

astăzi, când societatea este răvăşită de divorţuri, homosexualitatea este endemic şi public ridicată în slăvi. Raportul dintre divorţ şi homosexualitate trebuie să facă obiectul unei atenţii reale, nu numai în plan psihologic, ci mai ales în plan teologic. A condamna sau a justifica homosexualitatea nu este de ajuns. Trebuie să mergem mai departe şi să contemplăm ce fruct pentru mântuire se coace la Cana Galileei, când Hristos i-a împăcat pe Adam şi Eva. Hristos a luat boala omenească de la obârşia ei şi a început restaurarea umanităţii prin restaurarea cuplului heterosexual, adică restabilirea modului originar de a fi al fiinţei umane, mod trinitar, întemeiat pe antinomia persoanelor, «ca ei să fie unul precum şi Noi Unul suntem», Îi spune Tatălui Cuvântul Întrupat[37].

B. Condiţia persoanei consacrate

Fundamentală în viziunea biblică şi creştină a fiinţei umane este taina consacrării, care face din ea un preot, un profet şi un rege. De aici decurge toată etica biblică.

a. Această consacrare a avut loc în Rai, căci separarea («osebirea») privilegiată a omului de toate celelalte făpturi şi suflarea lui Dumnezeu

[37] Ioan 17, 22.

care a pătruns în Adam au fost prima Ungere, prima pecete a darului Duhului Sfânt. Toată taina Bisericii era acolo, în germene; erau seminţele Împărăţiei. După cădere, Sfânta Treime, în iubirea Sa de oameni, a reînnoit această consacrare punând deoparte, din neamul omenesc pervertit, pe Noe şi ai săi. Apoi, Cel-de-Trei-ori-Sfânt a ales un popor astfel încât tot trupul să poată fi mântuit, adică să vadă faţa lui Dumnezeu şi să participe la viaţa veşnică în Împărăţie. «V-am osebit dintre celelalte neamuri pentru ca să fiţi ai Mei», i-a spus El lui Israel[38]. Şi această chemare vine chiar după condamnarea homosexualităţii[39]. Nu faceţi această urâciune – care e una între multe altele – pentru că Eu v-am «osebit» dintre celelalte neamuri şi pentru că voi nu sunteţi ca ceilalţi. «Să-Mi fiţi sfinţi, că sfânt sunt Eu, Domnul, Dumnezeul vostru, Cel ce v-am osebit pe voi dintre toate neamurile ca să fiţi ai Mei»[40]. Neamul *lui* Dumnezeu este consacrat (*qadosh*) lui Dumnezeu celui sfânt (*qadosh*). «Toate prescripţiile Duhului Sfânt din *Levitic* au ca numitor comun sfinţenia lui Dumnezeu, care trebuie să transpară în toate actele şi în toate circumstanţele din viaţa poporului» căruia El i S-a consacrat[41]. Consacrarea presupune

[38] Leviticul 20, 22-26.
[39] Leviticul 18, 22; 20, 13.
[40] Leviticul 20, 26.
[41] *TOB*, p. 246, nota 1.

un mod de viaţă deosebit de cel al altor fiinţe omeneşti.

În sfârşit, la plinirea vremii şi pentru lumea care va veni de-a pururea, Domnul a reînnoit această consacrare, instaurând cufundarea în propria Sa moarte şi în propria Sa înviere şi venind ca Duh peste toţi cei care recunosc Cuvântul ca Domn. El a manifestat astfel taina veşnică a Bisericii. De aceea Sfântul Apostol Petru, adresându-se celor botezaţi, îi numeşte «seminţie aleasă, preoţie împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu»[42], cuvânt reluat în cartea *Apocalipsei*: cei botezaţi sunt «preoţi ai lui Dumnezeu şi ai lui Hristos»[43], chemaţi să trăiască nu în patimi, ci după modul de viaţă dumnezeiesc, care e cel al comuniunii persoanelor sau a ipostasurilor. «Noua făptură, creştinii, diferă de toţi ceilalţi oameni din lume prin înnoirea Duhului (*noûs*), pacea minţii, dragostea lui Dumnezeu şi erosul ceresc»[44]. «Creştinismul nu este ceva neînsemnat, căci taina aceasta mare este. Fii, deci, conştient de nobleţea ta: ai fost chemat la o demnitate împărătească, un popor ales, o preoţie împărătească şi un neam

[42] 1 Petru 2, 9.
[43] Apocalipsa 20, 6; cf. 1, 6 şi 5, 10.
[44] Sfântul Macarie, citat de Christos Yannaras, „La Morale de la liberté", în *La Loi de la liberté*, Mame, Paris, 1972, p. 41.

sfânt. Taina creştinismului este străină lumii acesteia»[45].

b. *Consecinţele* în statutul tuturor celor botezaţi sunt imense. Botezatul nu-şi aparţine; el îi aparţine lui Hristos şi Bisericii Lui, total – cu gândul, cu simţirea şi cu fapta –, deci şi cu sexualitatea. Semnul acestei apartenenţe este cufundarea totală şi ungerea cu Sfântul şi Marele Mir pe tot corpul, de la cap până la picioare. Creştinul nu dispune de el însuşi; cu atât mai mult nu dispune de un alt semen, botezat sau nu încă. În mod deosebit, el nu dispune de trupul lui sau de trupul altuia, redevenite prin Botez templu al Duhului Sfânt. Cuvântul Întrupat, El Însuşi, a spus «voi sunteţi ai lui Hristos»[46]. Apostolul întăreşte această învăţătură dumnezeiască cu cuvintele: «Cunoscut-a Domnul pe cei ce sunt ai Săi»[47] ... «Nu ştiţi oare că trupurile voastre sunt ale lui Hristos? Sau nu ştiţi că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt, Cel ce este întru voi, Cel pe Care de la Dumnezeu Îl aveţi?»[48]. Viaţa celui botezat este consacrată prin cuvântul lui Dumnezeu şi prin ungerea Duhului, Care este Dumnezeu. Sexualitatea lui e consacrată. Este extrem de greu să trăieşti

[45] *Ibid*, p. 48.
[46] Marcu 9, 41.
[47] 2 Timotei 2, 19.
[48] 1 Corinteni 6, 15, 19.

conform acestei consacrări, dar la Dumnezeu totul este cu putinţă, fie că suntem căsătoriţi, fie că suntem călugări.

Dumnezeu, cu iubirea Sa de oameni, suplineşte slăbiciunile noastre, dacă ne punem toată credinţa în El.

c. Ceea ce îl mai desemnează pe cel botezat drept un consacrat şi membru al preoţiei împărăteşti a Bisericii lui Hristos este *supunerea sa faţă de Cuvânt*.

Ne-a fost dat un duh de supunere faţă de Hristos, iar nu un duh contestatar. Cuvântul lui Dumnezeu este Duh şi este Viaţă[49], şi nu putem fi înşelaţi de el. Dacă cel botezat ascultă acest cuvânt, dacă încearcă în mod sincer să-şi trăiască în el viaţa, credem din toată inima noastră că va avea puterea să se transforme după chipul lui Hristos şi al Sfinţilor Lui, oricare i-ar fi fost viaţa înainte, viaţă de heterosexual sau de homosexual, viaţă de celibatar sau de om căsătorit. Orice am fost când ni s-a adresat cuvântul lui Hristos, chemarea la sfinţenie este aceeaşi: «Eu nu te osândesc... mergi şi nu mai păcătui!»[50]. Ceea ce mântuieşte este ascultarea de Dumnezeu şi credinţa pe care se întemeiază. Credinţa vindecă.

[49] 1 Ioan 2, 7.
[50] Ioan 8, 11.

Hristos nu-i osândeşte pe fraţii noştri homosexuali în calitate de persoană, ci pentru comportamentul lor; El le cere să renunţe la orice comporament homosexual şi să trăiască în Biserică, în sfinţenia Botezului, pentru a avea parte de viaţa veşnică.

C. Dobândirea Duhului Sfânt

Adevărata problemă pentru un invertit, ca şi pentru orice fiinţă umană, este cea a împărtăşirii de darurile Duhului Sfânt, prin care poate dobândi viaţa de veci. Aceasta este mai mult decât o simplă problemă de morală socială. Adevărata întrebare a existenţei umane este: voi fi eu oare mântuit?

a. *Participarea la Împărăţia lui Dumnezeu* este dată prin Hristos ca miză a existenţei umane pe pământ. Respectarea legilor dumnezeieşti şi omeneşti este un mijloc, nu un ţel în sine. «Pocăiţi-vă, căci s-a apropiat Împărăţia cerurilor» spune Cuvântul Întrupat, după Sfântul Ioan Botezătorul şi Înainte-Mergătorul – şi se ştie câţi Sfinţi ai Bisericii Ortodoxe, ca Sfântul Serafim de la Sarov, au slăvit această chemare. Dar orice mod de viaţă permite oare participarea la darurile Duhului Sfânt? Fiinţa umană poate fi ea îndumnezeită, poate să ajungă

un sfânt, poate să cunoască plinătatea Duhului Sfânt, pe o cale sau pe alta? Aici este singura întrebare serioasă. Lumea aceasta trece, cu patimile ei cu tot: trebuie s-o mai amintim? Să ne gândim la cele ce durează, adică la această viaţă eternă în Duhul Sfânt. Interpretarea juridică a creştinismului nu este satisfăcătoare. Trebuie să ne amintim că suntem muritori, că civilizaţia în care ne aflăm este minată de păcat. Cuvântul S-a întrupat, a murit şi a înviat pentru ca fiinţa umană să poată primi plinătatea Duhului Sfânt şi, prin aceasta, să-L cunoască pe Tatăl, să fie îndumnezeită, să fie cu Hristos de-a dreapta aceluiaşi Tată. Aceasta este Evanghelia. Şi primele trei versiuni ale Sfintei Evanghelii încep toate prin aceeaşi chemare: «Pocăiţi-vă, pentru a dobândi Împărăţia», adică pe Duhul Sfânt.

b. Actele homosexuale, ca şi unele acte heterosexuale, nu sunt *compatibile* cu Botezul. Sfântul Apostol Pavel o spune net în prima sa scrisoare adresată creştinilor din Corint: «Homosexualii, lesbienele, idolatrii... nu vor moşteni Împărăţia cerurilor»[51]. Aceasta nu pentru că un tribunal – fie el şi divin – a decis juridic, ci pentru că acest mod de viaţă este incompatibil cu viaţa trinitară. Patimile în general şi inversiunea sexuală sub forma

[51] 1 Corinteni 6, 9-10.

sa pasională şi neconvertită împiedică fiinţa umană să participe la harul Duhului Sfânt, pe care Tatăl cel ceresc, la rugăciunea Cuvântului, îl dă cu asupra-de-măsură. De ce?

c. În general, patimile se reduc la *iubirea idolatră de sine,* fie ea mânia, iubirea de arginţi, nedreptatea socială sau o heterosexualitate trăită ca luarea în stăpânire a celuilalt şi obiectivarea persoanei şi a trupului propriu. Atâta vreme cât în relaţia sexuală dintre bărbat şi femeie celălalt nu este decât unealta propriei mele plăceri, dobândirea Duhului Sfânt îmi este imposibilă fiindcă trăiesc în idolatria narcisistă de mine însumi. Iubirea de sine a fost prezentată de Sfinţii Părinţi (ca Sfântul Maxim Mărturisitorul, de exemplu) drept rădăcină a tuturor relelor. Ea este întoarcere la sine autosuficientă, negarea antinomiei trinitare a persoanelor. Aceasta ţine tot de păcatul idolatriei. «Necunoaşterea lui Dumnezeu – zice Sfântul Maxim – duce la divinizarea creaţiei. În fapt, iubirea pe care fiinţa umană o are faţă de propriul său trup constituie o adoraţie manifestă a creaţiei divinizate»; de aceea, «iubirea de sine naşte toate relele». El descrie şi condiţia fiinţelor umane înrobite de pasiunile lor: «Uriaşa şi nenumărata mulţime a patimilor invadează viaţa oamenilor. Viaţa lor devine astfel demnă de plâns. Căci fiinţele umane devin ele însele, fără să ştie, cauza stricăciunii lor.

Unitatea firii omeneşti se sfărâmă, şi oamenii, ca animalele sălbatice, îşi devorează propria lor natură.» Iubirea de sine antrenează atomizarea fiinţei umane, «firea omenească se împarte în autonomii individuale»[52], fiindcă fiecare se închide în sine, pierde viaţa ipostatică, pentru a regresa către o viaţă egoist-individuală, şi neagă până şi existenţa celuilalt. Altul nu mai există în el însuşi ca o persoană absolută: el nu mai e decât unealta autorealizării mele, a puterii mele, a plăcerii mele, a canibalismului meu sexual. Şi Celălalt, Care este Persoana dumnezeiască – Marele Incomod –, dispare de pe cerul meu. Iubirea de sine conduce la negarea umanităţii şi a divinităţii, şi a toată firea cosmică, redusă la statutul de pradă. Ceea ce este adevărat pentru toate patimile este cu atât mai mult şi pentru homosexualitate, fiindcă ea ne pare a fi forma elocventă şi emblematică a iubirii de sine, fiind iubirea unuia pentru acelaşi – chiar dacă, psihologic, subzistă într-o relaţie homosexuală ceva propriu heterosexualităţii, unul asumându-şi un comportament mai «masculin», iar celălalt o atitudine mai «feminină», ceea ce este foarte semnificativ pentru valoarea care ascunde antinomia sexelor pentru o relaţie interpersonală... Homosexualul este un Narcis îndrăgostit de el însuşi. Despre André Gide, François Mauriac scria

---

[52] Ch. Yannaras, *op. cit.*, p. 17.

că «n-a explorat alt continent în afară de el însuşi»[53]. Şi Madeleine Gide, într-un carnet secret, notează: «Tu îţi eşti ţie însuţi singurul scop – singura ta iubire – care te-a copleşit, André!»[54]. Bertrand Vergaly scrie: «Homosexualitatea este legată în profunzime de un fenomen narcisist (...), de o intensă fixaţie narcisistă de mine însumi»[55].

Pentru toate aceste raţiuni, a prezenta homosexualitatea aşa cum se face în lumea contemporană, ca pe un mod de viaţă printre altele, sau, mai rău, ca pe o cale de împlinire, este o impostură. Cum ar putea fiinţa umană să se împlinească altfel decât după Chipul Treimic, a Cărui pecete este în el? Iar pretinsa «eliberare homosexuală», departe de a fi un progres, este doar o formă particulară de regresie.

---

[53] Fr. Mauriac, *Mémoires intérieurs*, Flammarion, «Le Livre de poche», Paris, 1966, p. 156.
[54] Citat de Fr. Mauriac, *op. cit.*, p. 256.
[55] Bertrand Vergely, *op. cit.*, pp. 2-3.

III

ATITUDINEA PASTORALĂ A BISERICII

În faţa suferinţei din societatea civilă şi a slăbiciunii multora dintre membrii săi, Biserica lui Hristos a avut de la început – şi bazându-se pe moştenirea biblică – o atitudine de tip terapeutic.

A. Ascetismul mistic al creştinilor

Deoarece revelează şi pune în valoare persoana, Biserica lui Hristos cheamă la pocăinţă prin *război duhovnicesc* pentru eliberarea de patimi. Ea propune mai întâi o definire a «patimii» ca o formă patologică a gândirii, a imaginaţiei şi a comportamentului. Sfântul Ioan Scărarul zice: «Patima, la modul propriu, este un rău de care sufletul suferea demult şi într-ascuns; cu timpul, acest rău a înduplecat sufletul să-l primească, ba chiar să se însoţească cu el, şi aşa a rămas în suflet ca o înclinaţie firească, ridicându-se pe sine în slăvi, degrabă şi fără împotrivire»[56]. Patima este o dispo-

---

[56] Sfântul Ioan Scărarul, *Scara* 15, 74.

ziţie împotriva naturii, care devine o a doua natură. Osândirea proscrisă de Hristos: «Nu osândiţi!»[57], este o identificare a persoanei cu cea de-a doua natură a sa – păcatul, fie pentru a-l scuza, fie pentru a-l respinge: *eu sunt* mânios, *el este* aşa sau altfel, de exemplu, *homosexual*. O asemenea judecată reduce persoana la patimă, descurajând pocăinţa şi vindecarea. Dar patima, subliniază unii părinţi, este invertirea unei dorinţe fundamentale şi legitime. Pocăinţa reorientează patima spre finalitatea ei naturală, unirea cu Dumnezeu. În faţa cuvântului lui Dumnezeu, conştiinţa recunoaşte – şi acesta e începutul căinţei – orientarea greşită a patimii, o urăşte cu lacrimi şi Îl imploră pe Dumnezeu, Care este iubire, să ierte şi să tămăduiască.

b. Ascetismul nu constă doar într-o pocăinţă continuă. El se defineşte ca un *exerciţiu* (acesta este sensul lui propriu) de a trăi deja în Împărăţie. Asceza este «lupta omului cu propria sa natură împotriva morţii prezente în firea omenească. Trebuie ca revolta firii să moară pentru ca firea să-şi trăiască acea chemare firească şi ca să participe la viaţa lui Dumnezeu»[58]. Lupta nu se duce numai *împotriva* patimilor egoiste: mai este şi o luptă *pentru* viaţa în Hristos, în vederea dobândirii castităţii. Aceasta este o cucerire. Creştinul este un cuceritor al darurilor Împărăţiei, care sunt la dispoziţia lui, prin Botez, Mirungere, Euharistie şi toate celelalte Taine ale Bisericii. Numai Dumnezeu este cast. Lupta pentru castitate în lumea aceasta este dobândirea unei calităţi dumnezeieşti, prin lucrarea harică a Duhului Sfânt. Unindu-se cu persoana divină a lui Hristos prin energiile Duhului Sfânt, într-o rânduială zilnică de rugăciune, de post şi de înfăptuire a poruncilor, botezatul poate să dobândească nu numai castitatea, ci şi smerenia şi toate virtuţile sau puterile dumnezeieşti. «Fericit – mai spune Sfântul Ioan Scărarul – cel ce a ajuns la nepătimirea desăvârşită în faţa oricărui trup, a oricărei carnaţii şi a oricărei frumuseţi»[59], adică desăvârşit liber de pofte. Castitatea, iubire fără dorinţă pătimaşă, este «lăcaşul preaiubit al lui Hristos şi cerul pământesc al inimii»[60].

Aceasta nu este un simplu ideal: castitatea este o virtute, care trebuie cucerită nu numai de către un homosexual, ci şi de un heterosexual, călugăr, celibatar, căsătorit: de orice persoană care se străduieşte să trăiască în Biserică după Botezul ei. Ascetismul este duhovnicesc, fiindcă el constă

[57] Matei 7, 1; Luca 6, 37.
[58] Ch. Yannaras, *op. cit.*, p. 53.
[59] *Scara*, 15, 7.
[60] *Ibidem*, 15, 2

în a dobândi o omenitate nouă, omenitatea îndumnezeită a lui Hristos. El este «participare nemijlocită, cu trupul, la adevărul întrupării lui Dumnezeu şi la îndumnezeirea omului»[61]. Creştinii sunt un «neam nou», «neamul celor care Îl caută pe Domnul»[62]: ei sunt chiar «din neamul lui Dumnezeu»[63], prin Botez. Ei sunt o mutaţie antropologică survenită în umanitate prin darul Duhului Sfânt la Cincizecime, după Paştele dătător-deviaţă al Domnului.

c. *Armele* de luptă şi terapie ne sunt date de Tradiţia apostolică şi de cea a Părinţilor Bisericii. Lupta duhovnicească, de exemplu, în domeniul sexualităţii, de care ne ocupăm aici, nu are ca ţintă doar eliberarea. Castitatea nu este numai absenţa ispitei, absenţa poftei. Ea este o stare de iubire activă pentru aproapele considerat ca un ipostas cu totul aparte. Ea culminează, de exemplu, în iubirea faţă de duşman, în iubirea aproapelui pentru el însuşi, dincolo de orice atracţie şi de orice repulsie.

Prima dintre arme este *rugăciunea* pentru că ea constituie fapta de credinţă prin excelenţă. Prin ea primeşte cel botezat darul de a-şi exprima chiar

[61] Ch. Yannaras, *op. cit.*, p. 55.
[62] Psalmul 23, 6.
[63] Fapte 17, 28-29.

dorinţe pe care nu şi le cunoştea, chemarea adâncă a fiinţei sale, nostalgia profundă pe care o are din Rai şi speranţa nebună că va fi, totuşi, mântuit. Rugăciunea eliberează toate harismele Duhului Sfânt pe care persoana le-a primit la Botez, cum ar fi harisma castităţii, a fecioriei.

Venerarea sau adorarea sunt la fel de bine venite. De vreme ce idolatria este sursa relelor din fiinţa umană, să ne prosternăm şi înlăuntru şi în afară dinaintea lui Dumnezeu şi să-L recunoaştem ca Domn.

Metaniile sunt recomandate de părinţii noştri duhovniceşti fiindcă ele concretizează demersul adorării şi recunoaşterea transcendenţei Creatorului. Ele contribuie la vindecarea sufletului de idolatrie.

Postul este fundamental, fiindcă prin postire mă angajez fizic, demonstrez că toată fiinţa mea optează pentru viaţa cea nouă şi răspunde la chemarea evanghelică. «Asceza ortodoxă este întotdeauna o faptă cu trupul»[64]. Toate aceste arme mobilizează nu numai conştiinţa, ci şi inconştientul şi involuntarul; de aceea ele sunt indispensabile.

Taina Mărturisirii şi a pocăinţei constă în a-mi dezvălui gândurile care mi-au ieşit din inimă.

[64] Ch. Yannaras, *op. cit.*, 2, 54.

A-I spune lui Dumnezeu adevărul despre mine înaintea martorului-duhovnic, să reneg păcatul înaintea Bisericii, să exprim în cuvinte greşelile ascunse, într-un context de rugăciune intensă a mea, cel ce mă căiesc, şi a duhovnicului, este o terapie. Rugăciunea Bisericii, credinţa Bisericii, chiar mai mult decât conştientizarea şi voinţa persoanei, aduc vindecarea, miracolul sănătăţii sufletului şi a trupului.

Trebuie să crezi în minune pentru a-ţi căuta în acest mod vindecarea de homosexualitate, recunoscută mai întâi ca o boală a sufletului.

Să nu uităm, ca mare terapie, Taina Sfântului Maslu, *ungerea bolnavilor*, unde intervine atât de puternic rugăciunea de credinţă a comunităţii participante la Taină. Penitentul public – de aceea mărturisirea şi ungerea sunt administrate în biserică – este fratele în suferinţa şi tămăduirea căruia comunitatea se implică prin rugăciune şi post.

La această Taină se adaugă *ascultarea* de părintele duhovnicesc: deoarece boala sufletului vine de la neascultare, tocmai prin exerciţiul ascultării se poate regăsi sănătatea.

Părinţii ne învaţă că trebuie să aplici răului un remediu invers. Deoarece suferinţa şi moartea au intrat în creaţia «bună foarte» prin neascultare, ascultarea, al cărei profet prin excelenţă este Hris-

tos, va fi modalitatea mântuirii neamului omenesc, aşa cum spune Sfântul Apostol Pavel[65].

«Asceza – mai spune Ch. Yannaras – caută să imite ascultarea Celui de-al Doilea Adam (...), credinţă după chipul lui Dumnezeu»[66].

Se mai poate recurge şi la ajutorul unui psiholog, dar numai în cazul în care acesta recunoaşte existenţa şi suveranitatea lui Dumnezeu. Psihoterapia este un mod de a «medicaliza» păcatul şi de a-l elibera de ganga lui juridică. Totuşi, Hristos este Cel numit «Doctor al sufletelor şi al trupurilor».

Dar remediul remediilor este *comuniunea în Taina Euharistică*, în stare de pocăinţă şi cu o credinţă neşovăielnică. Prin Euharistie, «posibilitate de a participa la noua fire omenească a Cuvântului Întrupat (...), unitate organică a persoanelor în comunitatea firii celei noi»[67], fratele nostru bolnav, susţinut şi însoţit prin rugăciunea, pocăinţa şi postul comunităţii, participă la viaţa cea nouă şi veşnică, precum şi la toate virtuţile dumnezeieşti[68].

---

[65] *Cf.* Romani 5, 19.
[66] *Ibidem*, p.27.
[67] Ch. Yannaras, *op. cit.* , p. 43.
[68] În legătură cu această problemă, vezi Jean-Claude Larchet, *Thérapeutique des maladies spirituelles*, Paris, Editions du Cerf, 4-éme édition, 2000.

B. Homosexualitatea – genetică sau dobândită?

În epoca noastră, chestiunea homosexualității a fost relansată prin distincția operată între condiția și actele homosexuale.

a. Comportamentele homosexuale sunt în general rezultatul pervertirii, în urma unei întâlniri, a influenței cuiva, a lecturilor sau a imaginilor văzute. În umanitatea căzută, toate formele de păcat coexistă în urma unei influențe perverse. O tendință sau alta poate deveni ca o a doua natură, pentru a relua gândirea Sfântului Ioan Scărarul: «Un rău ascuns, de care sufletul suferă demult, cu care s-a însoțit și îl ia drept o stare obișnuită». Acéstei deviații, ca oricărui păcat, îi corespund remediile evocate mai sus, dacă persoana în cauză este sensibilă la mesajul evanghelic: terapeutica ecclesială presupune credința în Hristos, Doctorul sufletului și al trupului.

b. Obiecția *homosexualității naturale* este un contra-sens din punct de vedere biblic în raport cu cele spuse mai sus. Cuvântul «natural (firesc)», în limbajul curent, desemnează cel mai adesea firea decăzută și, deci, la propriu, contra-firea. Păcatul – orice păcat – este contra firii. Viața firească este viața raică, viața care se desfășoară în conformitate cu darul raic sau viața Împărăției. Cuvântul S-

a întrupat pentru a reda umanității posibilitatea unei vieți firești, coerentă cu chipul dumnezeiesc, cu voința divină, cu creația vizibilă și invizibilă. Și, în mod sigur, în această existență contra firii, pe care ființa umană o moștenește în concepția sa, există o ereditate a păcatului[69]. În favoarea pretinsei homosexualități «genetice» nu găsim nicăieri dovada biologică. Bertrand Vergely scrie: «Până astăzi, nu s-a găsit gena homosexualității»[70]; și doctorul, psihiatrul și psihanalistul Jean-Paul Mensior afirmă: «Experiența mea terapeutică mă autorizează să afirm că homosexualitatea are întotdeauna origine psihologică... și nu genetică. Observația clinică o arată din plin»[71]. Dar dacă ținem să vorbim despre «homosexualitate genetică», ea trebuie comparată, din punctul de vedere al revelației, cu violența genetică, iubirea de sine genetică și toate pasiunile deviate, pe care ființa umană le moștenește la zămislire. Numai Hristos e fără de păcat, fiindcă, în ce-L privește, sămânța bărbătească a fost înlocuită cu harul Duhului Sfânt, care a curățit-o pe Maica Domnului de pă-

[69] În legătură cu ereditatea adamică, vezi Jean-Claude Larchet, *Maxime le Confesseur, médiateur entre l'Orient et l'Occident*, Paris, Le Cerf, 1998, pp. 77-124.

[70] *Le PACS, ou l'aménagement désespéré d'un monde désespéré*, supliment la SOP nr. 238, mai 1999, p. 1.

[71] *Chemins d'humanisation. Essai anthropologique*, Bruxelles, Lumen Vitae, coll. «Trajectoires», nr. 7, 1998, p. 59.

catul strămoşesc şi a însoţit-o cu Dumnezeul ei. Această omenitate a Cuvântului Întrupat, Dumnezeu adevărat şi Om adevărat, este cea moştenită de fiinţa umană prin Sfântul Botez şi este în afara oricărei pervertiri genetice.

Dar atâta vreme cât fiinţa umană n-a cunoscut cea de-a doua naştere, naşterea după Duh, prin care moşteneşte omenitatea sfântă a lui Hristos, ea continuă să poarte în sine, în sângele ei, toţi germenii ereditari ai păcatului. În acest sens, homosexualitatea este genetică, dar în felul în care sunt genetice şi celelalte patimi. Tot în acest sens, nimeni nu poate să se gândească la un homosexual altfel decât la fratele lui: homosexualul, fratele meu; homosexuala, sora mea – pentru că homosexualitatea, ca toate patimile, există în natura decăzută pe care o moştenesc eu la concepţie. Păcatul, sau suferinţa, sau boala aproapelui meu sunt păcatul *meu*, suferinţa *mea* sau boala *mea*. În acest mod trebuie să se elibereze creştinul conştient de orice osândire a celor inverţiţi. Dacă ne vedem fratele sau sora robiţi de o patimă, să facem penitenţă de ca şi când am fi noi înşine căzuţi în această slăbiciune – spun Părinţii noştri duhovniceşti.

Dar noi participăm la Sfântul Botez, la Mirungere şi la nu mai puţin Sfânta Euharistie, pentru a fi vindecaţi de consecinţele ereditatre ale păcatului şi pentru a participa la viaţa cu adevărat naturală, care este în Hristos. «Ne îmbrăcăm în Hristos» la Botez, desăvârşit. Suntem chemaţi să răspundem la *inversiune*, care defineşte în realitate orice boală a sufletului, prin *conversiune*. Homosexualitatea poate fi o situaţie «firească» dacă interpretăm acest cuvânt dintre ghilimele ca sinonim al «firii decăzute», umanitate nefericită, rănită de «un rău de care sufletul suferea de mult în ascuns», pentru a repeta cuvintele Sfântului Ioan Scărarul. Este un handicap din naştere, handicap genetic, care este semnul stării decăzute a fiinţei umane. Homosexualul este în mijlocul nostru ca un semn dureros al umanităţii dedate la păcatul idolatriei de sine. Lumea în care trăim nu este lumea transfigurată, chiar dacă ea tinde la aceasta. Cei botezaţi sunt cu certitudine în această lume pentru a inversa semnul Istoriei sale şi a o orienta către Împărăţie, unde domneşte, mai înainte de toţi vecii şi în vecii vecilor, Fiul Omului.

Ajunşi aici, este important să facem distincţie între pretinsa «natură homosexuală» şi actele homosexuale. Sunt fiinţe umane conştiente de tendinţele homosexuale, dobândite sau, gândesc ele, genetice, şi care răspund chemării lui Hristos, care încearcă să convertească tendinţa homosexuală, să o metamorfozeze. Este o cale a sănătăţii în lupta

pentru castitate – luptă adeseori, trebuie s-o spunem, dramatică – în cazul de care vorbim, precum este o cale de sănătate în celelalte forme de suferință, de handicap sau de privațiune, cunoscute la naștere sau de la naștere. Să ne gândim la un copilaș care ajunge diabetic. El va trebui să trăiască cu diabetul, urmând un tratament zilnic și constrângător, în lipsa căruia ar muri. Dar chiar acest diabet îi va structura existența și va putea deveni pentru el o cale de sfințire. Homosexualitatea, dacă cel botezat acceptă lupta duhovnicească nu numai pentru vindecare, dar mai cu seamă pentru mântuire, poate fi o cale a sfințeniei ca orice slăbiciune omenească. Pocăința, «sentimentul pierderii harului..., al separării de Dumnezeu, doliul pentru pierderea Persoanei Sale, gustul morții, la care duce lipsa vieții dumnezeiești»[72], este cea care transformă păcatul în cale de sfințire.

c. Convertirea și *terapeutica* presupun ca persoana homosexuală – căci homosexualul este mai înainte de toate o persoană – să întâlnească toată atenția și toată compasiunea posibilă din partea comunității creștine care îl primește pe acest frate sau pe această soră în suferință. Aici este fundamentul mântuirii: să întâlnești în Biserică pe Hristos cel împreună-pătimitor, în frații tăi

[72] Ch. Yannaras, *op. cit.*, p. 31.

și în preotul tău. Duhul Sfânt ne cere să-L primim ca pe unul care ilustrează simptomatic un rol existent în umanitate și, deci, în fiecare din noi care ne vrem creștini. Numai într-un climat de compasiune, de împreună-pătimire, pot fi înțelese chemarea la convertire și programul terapeutic al Bisericii. Biserica este, între altele, un spital. Numai într-un asemenea climat de compasiune persoana poate să-și recunoască boala și să ajungă la pocăință. Când membrii obștii ecclesiale acceptă că printre ei sunt bolnavi, rezistând tentației de a se considera pe sine sănătoși și punând început pocăinței, homosexualul, ca orice persoană umană rănită, poate să se înalțe către asemănarea cu Dumnezeu și la sfințenie. Starea de păcat este boală[73]: dovadă că duce la moarte. Este o boală mortală. De altminteri, boala însăși este considerată manifestare a păcatului – fie al persoanei înseși (de exemplu: dacă și-a întreținut tendințele homosexuale cu îngăduință), fie doar al umanității.

«Nici el, nici părinții lui nu au păcătuit», spune Hristos despre orbul din naștere, dar această infirmitate este îngăduită pentru ca Dumnezeu să fie slăvit. Cum să fie slăvit Dumnezeu în infirmitate, în boală, în handicap nativ? El este

[73] *Cf.* Matei 9, 19.

slăvit când cel în suferință Îl slăvește, când cei din jurul lui devin agenți ai compasiunii divine, când infirmitatea devine cale de sfințire și de îndumnezeire. El este slăvit «de toate faptele cele bune, care au ca singur scop slava lui Dumnezeu și manifestarea chipului Său»[74]. Sunt destui homosexuali convertiți care vor intra în Împărăție înaintea heterosexualilor care s-au crezut drepți. În realitate, homosexualitatea nu e nimic; heterosexualitatea nu e nimic; ce contează este întoarcerea la Hristos pentru Împărăția cerurilor, adică pentru participarea la harul îndumnezeitor al Duhului Sfânt.

Compasiunea nu este milă. Ea nu este omenească. Ea este o harismă dumnezeiască. În cazul care ne preocupă, dobândirea compasiunii ne permite să-L vedem pe Hristos în fratele suferind: bucurându-se de compasiunea fraților săi și a părinților săi în Domnul, fratele homosexual Îl va descoperi mai bine pe Hristos și viața în El. Hristos-Compătimitorul i se va arăta prin frații lui. Compasiunea permite *evanghelizarea sexualității*, hetero sau homosexuală, monastică sau conjugală. Evanghelizarea sexualității constă în a chema la convertire tot erosul din ființa umană și a-l orienta către iubirea nepieritoare a lui Hristos; ea

[74] Ch. Yannaras, *op. cit.*, p. 42.

constă în introducerea dimensiunii ascetice în viața sexuală.

În acest context, nu trebuie să ne fie frică să punem problema homosexualilor creștini. La prima impresie după cele expuse mai sus, expresia este un non-sens: homosexualitatea – nu mai mult decât nedreptatea socială, egoismul și celelalte patimi – nu este creștină. Sunt persoane care se străduiesc să demonstreze că poți fi homosexual și creștin, semănându-i în aceasta lui André Gide: «incapabil să renunțe la Hristos precum era de incapabil să renunțe la el însuși, nu i-a rămas decât să interpreteze după bunul lui plac fiecare cuvânt al Domnului»[75]. Unii spun că Evanghelia nu osândește homosexualitatea. Dar Hristos nu osândește, El cheamă la schimbarea vieții. «Nimic din învățătura lui Hristos nu lasă impresia că L-ar fi preocupat gusturile noastre neobișnuite. Lui nu I s-a părut câtuși de puțin important să cunoască bizareria înclinațiilor noastre. Cerința Sa, aceeași pentru toți, e ca noi să fim curați, să alungăm dorința pătimașă, *oricare ar fi obiectul acesteia.* Atitudinea reprobatoare a lumii față de homosexualitate e de ordin social și nu are nici o trăsătură comună cu condamnarea de către Hristos a *murdăriei*, nici cu binecuvântarea pe care o dă El inimilor care și-au

[75] Fr. Mauriac, *op. cit.* p. 275.

păstrat curăţenia»[76]. Homosexualitatea este prin ea însăşi în afara vieţii în Hristos, a vieţii ecclesiale, fiindcă este o auto-adoraţie, o hipertrofie a individualismului,[77] şi pentru că în acest sens ea se situează la antipozii naturii umane create după chipul *trinitar* al lui Dumnezeu: un homosexual nepocăit sau triumfător nu se poate apropia de Sfânta Cuminecătură, pentru simplul motiv că modul de viaţă pe care îl afişează face să nu fie în comuniune nici cu Hristos, nici cu Biserica.

Dar sintagma «homosexual creştin» desemnează în mod egal şi pe cel ce, având o viaţă homosexuală, vine în Biserică pentru a se converti şi a lupta să dobândească Duhul Vieţii – pentru a deveni creştin. După cum am mai spus, această situaţie priveşte comunitatea. Dar ea este cu precădere responsabilitatea episcopului şi a preotului căruia i s-a mărturisit, la Taina Spovedaniei, o asemenea dramă. Preotul sau episcopul vor fi chip al Bunului Păstor, Care este Hristos Însuşi, dacă se consacră acestei persoane, ajutând-o să descopere incompatibilitatea dintre actele homosexuale şi viaţa creştină, unde homosexualitatea este în impas, duhovniceşte vorbind. Nu este doar un rău moral, o interdicţie religioasă sau socială. Este o

[76] *Ibidem*, p. 277.

[77] B. Vergely, *op.cit.*, p. 3.

patimă care, fără convertire, îl împiedică pe cel în cauză să guste din plinătatea Duhului Sfânt. Păstorul – Bunul Păstor – este aici pentru a ajuta persoana să afle calea, dacă nu a vindecării, în orice caz a mântuirii.

C. Biserica şi lumea

Atitudinea creştină faţă de fenomenul social al homosexualităţii ne readuce la problema relaţiilor pe care lumea le întreţine cu Biserica.

a. *Modernitatea* Bisericii constă în actualizarea neîntreruptă a Tradiţiei Sfinţilor Apostoli şi a Părinţilor prin lucrarea Duhului Sfânt. Biserica este actuală prin discernământul şi compasiunea pe care Hristos, Căruia îi este Trup, o manifestă în ea. În unele privinţe, societatea noastră pare o societate post-creştină: unii se plâng de aceasta, alţii se bucură. Adevărul e că, în unele privinţe, ce se vede e mai curând de sorginte precreştină: promovarea homosexualităţii este un arhaism, o întoarcere la un mod de viaţă păgân. Unele revendicări care se fac auzite în lumea de azi constau în a cere dreptul de a trăi cum se trăia în Corint, la Roma sau în Atena înainte de Înviere. Se reclamă dreptul de a regresa la o viaţă precreştină.

Dar noi şi suntem într-o societate pre-creştină pentru că, aşa cum spune titlul cărţii Părintelui Alexandre Men, «Creştinismul e un început continuu». Totul se vesteşte din nou; totul se explică într-un fel mereu nou; totul se leagă în profunzime, plecând de la Sfânta Evanghelie, ca răspuns la sfidarea lansată celor botezaţi de către cei ce nu-L cunosc pe Dumnezeu. Lumea îi interpelează pe creştini nu fiindcă ar aduce un cuvânt psihologic sau filosofic, rostit de alţii mai înainte, ci pentru că ei fac auzit, chiar dacă va fi respins, cuvântul teologic mântuitor. Or, problema homosexualităţii este una teologică, în sensul că interpretarea ei se face pornind de la relaţia fiinţei umane cu Dumnezeu. Biserica se află la prova lumii şi de aici vesteşte un cuvânt pe care numai ea îl poate rosti. Ni se va spune că sunt două mii de ani de creştinism în urma noastră. Se pare că în destul de multe domenii, după cum o arată sfidarea marilor probleme ecologice, etice şi bioetice ale vremurilor noastre, toate ar trebui făcute din nou, pe baza mărturiilor Sfinţilor Părinţi ai tuturor timpurilor. Cuvântul creştin este unul fără compromis, deşi plin de compasiune, deoarece este un cuvânt profetic şi viu. Manifestaţiile, publicaţiile şi revendicările în favoarea poziţiei homosexualităţii în societate nu sunt doar simptomele unei lumi «decreştinate» – a existat undeva vreodată o societate creştină? Aceste simptome

sunt, în aceeaşi măsură, semnele unei lumi în care creştinii nu au încă întotdeauna curajul să vorbească de Dumnezeu, să vestească Evanghelia, sfinţenia, adâncimea experienţei duhovniceşti, taina de nepătruns a creştinătăţii, adevărata istorie a Învierii şi a Cincizecimii, şi caracterul ireductibil al credinţei creştine la orice filosofie, la orice ideologie, la orice altă religie şi la orice morală socială.

b. *Legislaţia civilă* îi priveşte pe creştini. Cererile insistente de legalizare a homosexualităţii reprezintă o provocare de actualitate. Biserica nu poate (din fericire!) să-şi impună legea sa în societate. Ea nu are dreptul să îmbisericească lumea cu forţa. Ea nu are altă putere decât aceea a iubirii răstignite şi nici un alt exemplu de dat decât transfigurarea, schimbarea-la-faţă a Sfinţilor ei. Ea nu poate decât să evanghelizeze, cu cuvântul şi cu fapta. Nu poate decât să cheme, să invite lumea la o convertire în lipsa căreia orice morală este deşartă. Ea poate astfel să inspire legislaţia unei ţări. Nu se identifică cu lumea, nu este din lume, nu-i aparţine. Nu caută nici să-şi justifice social existenţa ca instituţie protectoare, de ordin moral, a acestei lumi. Dar ea îi este lumii, dinlăuntrul ei, conştiinţă şi inimă. Creştinii sunt membri ai Bisericii şi totodată cetăţeni ai lumii, care «îi dau Cezarului cele ce sunt ale Cezarului», nu numai plătindu-şi impozitele, ci, în aceeaşi măsură, par-

ticipând la viaţa civilă prin vot. Ei aleg şi sunt aleşi. Pot să propună, să apere o lege sau să i se opună. Ei pot, deci, să contribuie la transformarea societăţii nu numai sfinţind-o din interior, prin propria lor sfinţire, ci în aceeaşi măsură educând-o prin intermediul legislaţiei. Legea, după Sfântul Apostol Pavel, este o pedagogie[78]. Biserica, prin slujirea clericilor şi prin aceea a laicilor, poate face să se audă în lume, cu dulceaţă şi smerenie, un cuvânt înţelept în favoarea fiinţei umane. Ea poate să se interpună pentru a apăra fiinţa umană împotriva a ceea ce o dezumanizează. Dumnezeu S-a întrupat pentru a Se interpune între om şi om. În acest mod, Conferinţa Episcopilor Ortodocşi din America a luat poziţie în privinţa legalizării homosexualităţii în martie 1978 şi a condamnat formal actele homosexuale, adăugând că «cei ce adoptă stilul de viaţă homosexual nu sunt calificaţi pentru a-i învăţa pe copii şi pentru a fi îndrumători spirituali»[79]. În România, Patriarhul Teoctist şi Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe, în 1994 şi în 2000, au cerut statului să nu legalizeze homosexualitatea, apărând astfel fiinţa umană însăşi, chemată să se împlinească în viaţa familială. Biserica nu are sufletul atât de dur încât să abandoneze lumea ei însăşi: asta ar însemna să

[78] *Cf.* Galateni 3, 24.

[79] Citat de Stanley S. Harakas, în *Contemporary moral issues*, Minneapolis, USA, 1982, p. 96.

aducă la disperare lumea şi oamenii. Este adevărat că noi nu trăim într-o lume creştină, iar creştinii nu au dreptul să-şi impună viziunea lor despre lume. Dar trebuie să-şi păstreze în acelaşi timp crezul de a vesti Evanghelia din dragoste pentru fiinţa umană. Îţi poţi lăsa un frate să se înece? Biserica îşi exprimă mesajul nu numai în interesul propriilor săi membri răspândiţi în societate, dar deopotrivă spre binele oricărui bărbat şi al oricărei femei cu inima sinceră şi deschisă, care poate asculta cuvântul lui Dumnezeu. Conştiinţa creştină nu are doar misiunea de a vesti Evanghelia, ea o are în aceeaşi măsură pe aceea de a denunţa ceea ce dezumanizează, ceea ce tulbură chipul lui Dumnezeu în om.

c. *Rugăciunea pentru lume* rămâne atitudinea fundamentală a celui botezat în faţa provocărilor unei epoci şi în faţa semnelor veacului. Şi proliferarea homosexualităţii, şi propaganda al cărui obiect este ea, ca divorţul endemic, sunt semne ale veacului. Avraam a fost cel dintâi care a dat exemplu când s-a rugat pentru Sodoma[80]. Creştinii nu se roagă întotdeauna atât cât li se cere să o facă şi nu cred întotdeauna în rugăciune, în puterea credinţei şi în voia lui Dumnezeu de a lucra în lume prin Cuvântul Său şi prin Duhul Său din

[80] Facerea 18, 16.

iubire de oameni, deschizându-şi sufletul pentru a primi revelaţia Lui. Credem prea mult în raţionamentele noastre omeneşti şi nu-I cerem destul lui Dumnezeu să acţioneze. Nici nu ne propunem destul să lucrăm şi noi cu El. Acesta este marele nostru păcat. Avraam a mijlocit pentru Sodoma înaintea lui Dumnezeu. Am putea face şi noi la fel: «Urăşte păcatul, dar iubeşte-l pe păcătos», după îndemnul patristic. Iubirea este în esenţă preocuparea faţă de mântuirea celuilalt. Într-adevăr, Hristos n-a venit, aşa cum a spus-o El Însuşi, pentru a osândi lumea, ci pentru a o mântui; iar creştinii n-au fost instituiţi judecători ai lumii, ci preoţi, împăraţi şi profeţi pentru lume. Toţi creştinii sunt membri ai Preoţiei lui Hristos prin Sfântul Botez, şi aceasta fundamentează atitudinea lor prioritară: mijlocirea pentru ei înşişi şi pentru lume. În faţa dramei reprezentate de homosexualitatea instituţionalizată, rugăciunea pentru convertirea inimilor şi luminarea minţilor, rugăciunea pentru iertarea şi tămăduirea fraţilor invertiţi, rugăciunea pentru noi înşine, atunci când păcatul este manifest – iată ce cere Duhul Sfânt din partea ucenicilor lui Hristos. Rugăciunea pentru lume începe prin convertirea personală şi postul pentru lume, convertirea creştinilor, extirparea ipocriziei şi a oricărei necurăţenii. Ni se cere să smulgem din inimile noastre rădăcinile răului pe care îl vedem în jurul nostru, în societate. Degeaba stigmatizăm

homosexualitatea, sau orice altă boală a umanităţii, dacă nu alungăm, prin pocăinţă, poftele pătimaşe şi toate perversiunile din sufletele noastre, pe demonii care sălăşluiesc în ele şi cărora Charles Baudelaire le spune pe nume:

Si le viol, le poison, le poignard, l'incendie,
N'ont pas encore brodé de leurs plaisants dessins
Le canevas banal de nos piteux destins,
C'est que notre âme, hélas! n'est pas assez hardie[81].

Această reflecţie prea aproximativă asupra problemei homosexualităţii oferă ocazia să ne extindem dezbaterea pe marginea eticii creştine în sine, în cadrul căreia etica sexuală este numai un capitol deosebit de important: sexualitatea, în fapt, atinge abisurile inconştientului fiinţei umane şi relaţia ei cu Creatorul, cu întreaga creaţie şi cu toate creaturile. Etica creştină nu este individuală: este ecclesială; ea corespunde unui mod de viaţă la care fiinţa umană are acces prin Botez, devenind mădular al Trupului lui Hristos, consacrându-se în Trupul şi Sângele Lui. Cel botezat nu-şi mai aparţine. Ca persoană în comuniune cu alte persoane divine şi umane, creştinul este integrat într-o comunitate conştientă, purtătoare a gândirii

[81] *Les Fleurs du Mal,* «Au lecteur», vv. 25-28: «Dacă pumnalul, focul, otrava, siluirea/ N-au vrut să-şi puie încă blazonul lor poznaş/ Pe pânza care-o ţese destinul nostru laş,/ Pricina e că slabă şi trândavă ni-i firea» (trad. Al. Philippide).

şi a vieţii lui Dumnezeu şi participă la unanimitatea acestei gândiri şi a acestei vieţi. Atitudinea pe care Duhul Sfânt ne cere s-o avem este o atitudine ecclesială, de discernământ fără osândire, în adevăr şi cu compasiune. Aceasta este în aceeaşi măsură şi o atitudine profetică: ea vesteşte plenitudinea vieţii în Dumnezeu, ea devansează lumea şi vremurile acestea; ea vesteşte lumea ce va să vină, lumea viitoare, Împărăţia; şi Biserica are drept misiune să pregătească bărbaţii şi femeile epocii noastre şi ai celor ce vor urma, să trăiască în Împărăţie. Ea trebuie să aibă rezerve faţă de morală. «Morala – scrie Christos Yannaras – corupe Biserica, ea înlocuieşte criteriile Bisericii cu criterii ale lumii acesteia, alterează *marea taină a milei*, pervertind-o în necesitate raţională socială»[82]. Nu poate fi vorba ca «fiinţa ecclesială» (expresia este a Mitropolitului Ioan Zizioulas) să fie ca individ conformă cu regulile unei morale sociale sau pretins creştine: este vorba de a lucra prin căinţă la înnoirea omului în Hristos.

Revendicarea homosexuală în societatea noastră *este de tip moral*. Ea exprimă căutarea unei justificări şi a unei recunoaşteri de către societate a unui stil de viaţă până acum reprobat. În acest sens, depenalizarea şi legalizarea vor fi în mod

[82] Ch. Yannaras, *op. cit.*, p. 57.

forţat interpretate ca legitimare – fără a vorbi de caracterul incitator al acestor noi dispoziţii ale societăţii. Dar noua morală socială nu va schimba cu nimic problema de fond, întrucât problema homosexualităţii nu este o problemă de morală. Este o problemă de libertate şi de etică, adică de coerenţă în natura profundă a fiinţei umane după chipul lui Dumnezeu. Imposibilitatea în care se află fiinţa umană de a trăi conform acestei naturi nu este depăşită prin afirmarea sau infirmarea legii morale. Pocăinţa este un strigăt al fiinţei umane confruntate cu imposibilitatea de a se supune, fără Dumnezeu, poruncilor dumnezeieşti.

Hristos nu propune conformitatea cu o morală socială sau religioasă, ci convertirea prin căinţă şi restaurarea relaţiilor interpersonale cu Tatăl şi cu toate fiinţele umane prin harul Duhului Sfânt, căci «ceea ce nu e cu putinţă la om, e cu putinţă la Dumnezeu». Mai trebuie şi ca fiinţa umană să creadă în El.

Cel ce nesocoteşte legea morală se află în situaţia cea mai potrivită pentru a face această experienţă a libertăţii care este pocăinţa; neconformitatea lui este şi putinţa lui de a cunoaşte iubirea dumnezeiască şi, astfel, Persoana Divină Însăşi. Strigătul de căinţă şi de încredere în Dumnezeu-Mântuitorul îl pune pe păcătos faţă în faţă cu iubirea lui Dumnezeu, nu cu judecata oame-

nilor: «Ţie Unuia am greşit!»[83], şi – spune Marmeladov în *Crimă şi pedeapsă*[84] – «vom auzi Cuvântul Lui: Apropiaţi-vă, va zice El, apropiaţi-vă şi voi, beţivilor, apropiaţi-vă, voi, slăbănoage făpturi neruşinate! Noi vom înainta cu toţii fără teamă şi ne vom opri înaintea Lui, iar El va zice: Sunteţi nişte porci, arătaţi ca fiarele şi purtaţi semnul ei, dar veniţi şi voi. Şi atunci se vor întoarce către El deşteptii şi vor striga: Doamne! De ce-i primeşti pe aceştia? Iar El va zice: Îi primesc, o, înţelepţilor, îi primesc, o, deştepţilor, fiindcă nici unul dintre ei nu s-a crezut vreodată demn de această favoare. Şi El Îşi va întinde spre noi braţele Sale dumnezeieşti, noi ne vom arunca în ele: ... şi vom înţelege totul... Doamne, vie Împărăţia Ta!».

[83] Psalmul 50.
[84] Citat de Ch. Yannaras.

ADDENDA